

ТЕРОРИЗМ І МЕДІА: ОГЛЯД РОЛІ МЕДІА В ПОШИРЕННІ ТЕРОРИСТИЧНОЇ ПРОПАГАНДИ ТА МІЖНАРОДНОГО ДОСВІДУ У ПРОТИДІЇ ЦЬОМУ ЯВИЩУ

TERRORISM AND MEDIA: REVIEW OF ROLE OF MEDIA IN SPREADING THE TERRORISTIC PROPAGANDA AND INTERNATIONAL EXPERIENCE OF COMBATING THIS PHENOMENON

Ткачов І.В., к.ю.н., с.н.с.,
начальник наукової лабораторії

Національна академія Служби безпеки України

Ільченко Ю.О., науковий консультант наукової лабораторії

Національна академія Служби безпеки України

Стаття висвітлює взаємодію між тероризмом та медіа, зосереджуючи увагу на тому, як медіа-інструменти використовуються для поширення терористичної пропаганди. У сучасному світі терористичні угруповання все частіше застосовують мас-медіа та соціальні мережі для вербування, психологічного впливу на громадськість, створення атмосфери страху та паніки. Автори розглядають, як медіа можуть як сприяти боротьбі з тероризмом через інформування суспільства, так і мимоволі стати платформою для терористичної пропаганди. Стаття також аналізує міжнародний досвід протидії терористичній активності в інформаційному просторі, зокрема ініціативи ООН, ЄС та технологічних компаній щодо регулювання контенту та боротьби з онлайн-радикалізацією.

Проаналізований універсальний документ ООН «Боротьба з тероризмом: як глобальні партнери відповідають на терористичну пропаганду». Визначено, що терористичні групи використовують мас-медіа як потужний інструмент для досягнення своїх цілей у кількох основних напрямках: створення атмосфери страху та паніки; пропаганда ідеології та формування суспільної думки; рекрутинг та радикалізація; координація дій та комунікація; залякування урядів та громадян; отримання міжнародного резонансу; фінансування та підтримка. Проаналізований План дій щодо запобігання насильницькому екстремізму (PVE), який у 2016 році презентував Генеральний секретар ООН. Розглянуто діяльність Європейського Союзу у цій сфері у таких напрямках: боротьба з радикалізацією онлайн та створення Європейського центру протидії тероризму (ECTC) в рамках Європолу.

У статті робиться акцент на необхідності розробки ефективних правових та регуляторних механізмів для запобігання поширенню терористичної ідеології через медіа та інтернет. Зокрема, досліджено важливість створення контрнарративів та позитивних інформаційних кампаній для зменшення впливу терористичної пропаганди на суспільство. На основі міжнародного досвіду запропоновано рекомендації для посилення регуляції інформаційного простору та посилення співпраці з приватним сектором, зокрема з технологічними компаніями.

Ключові слова: тероризм, медіа, пропаганда, радикалізація, соціальні мережі, інформаційна безпека, контрнарратив, міжнародні ініціативи, регулювання, терористичний контент.

The article explores the interaction between terrorism and the media, focusing on how media tools are used to spread terrorist propaganda. In the modern world, terrorist groups increasingly utilize mass media and social networks for recruitment, psychological manipulation of the public, and creating an atmosphere of fear and panic. The authors discuss how the media can both assist in combating terrorism by informing the public and inadvertently become a platform for terrorist propaganda. The article also examines international efforts to counter terrorist activity in the information space, particularly initiatives by the UN, EU, and tech companies aimed at content regulation and combating online radicalization.

The universal UN «Combating Terrorism: How Global Partners Are Responding to Terrorist Propaganda» document was analyzed. It has been determined that terrorist groups use mass media as a powerful tool to achieve their goals in several main areas: creating an atmosphere of fear and panic; propaganda of ideology and formation of public opinion; recruiting and radicalization; coordination of actions and communication; intimidation of governments and citizens; obtaining international resonance; funding and support. The Action Plan for the Prevention of Violent Extremism (PVE), which was presented by the UN Secretary General in 2016, was analyzed. The activity of the European Union in this area was considered in the following areas: the fight against online radicalization and the establishment of the European Counter-Terrorism Center (ECTC) within Europol.

The paper emphasizes the need to develop effective legal and regulatory mechanisms to prevent the spread of terrorist ideologies via media and the internet. It explores the importance of creating counter-narratives and positive information campaigns to reduce the impact of terrorist propaganda on society. Based on international experience, the article provides recommendations for strengthening information space regulation and enhancing collaboration with the private sector, especially tech companies.

Key words: terrorism, media, propaganda, radicalization, social networks, information security, counter-narrative, international initiatives, regulation, terrorist content.

Постановка проблеми. Тероризм як глобальне явище за останні десятиліття набув значного поширення внаслідок посилення комунікаційних технологій і ролі мас-медіа. Сьогодні медіа не тільки висвітлюють терористичні акти, а й, свідомо чи несвідомо, сприяють поширенню ідеології терору. Терористичні угруповання активно використовують нові інформаційні технології та соціальні мережі для поширення своєї пропаганди, вербування нових членів та впливу на світову громадськість. У цьому контексті актуальним стає питання регуляції медійного простору та запровадження ефективних правових механізмів для боротьби з терористичною пропагандою.

Сучасні терористичні організації, такі як Ісламська держава (ІДІЛ), Аль-Каїда та інші, використовують медіа для створення паніки, залякування суспільства та поширення своєї ідеології. Вони продукують професійно під-

готовлені відеоматеріали, новини, блоги, повідомлення в соціальних мережах, які націлені на різні аудиторії. Через медіа терористи не лише досягають своєї мети – привернути увагу до своїх дій, а й мобілізують нових послідовників, викликають недовіру до державних інститутів та спотворюють реальність.

Традиційні засоби масової інформації також відіграють свою роль у поширенні терористичної пропаганди, навіть якщо це не їхня свідомо мета. Журналісти часто фокусуються на сенсаційності терористичних атак, що призводить до збільшення охоплення цих подій у суспільстві. Інколи це надає терористам «платформу» для їхньої ідеологічної пропаганди, посилюючи їхній вплив.

Аналіз наукових досліджень. У статті розглянуто низку публікацій і досліджень, присвячених тероризму та медіа. Аналіз публікацій свідчить, що терористична

пропаганда в сучасному інформаційному просторі активно використовує як традиційні медіа, так і соціальні мережі для досягнення своїх цілей. Зокрема, Габріелян О.В. [1] у своїй праці досліджує стан інформаційної безпеки України, зосереджуючи увагу на викликах, пов'язаних з поширенням терористичних ідеологій через інтернет. Дзюбенко О.М. [2] підкреслює небезпеку використання терористами новітніх інформаційних технологій та онлайн-пропаганди, яка сприяє радикалізації вразливих груп, зокрема молоді. Ці публікації узгоджуються з міжнародним підходом, який включає боротьбу з онлайн-радикалізацією через глобальні ініціативи, такі як Global Internet Forum to Counter Terrorism (GIFCT), [3] що об'єднує провідні технологічні компанії для моніторингу та видалення терористичного контенту.

У свою чергу, Карпчук Н.О. [4] та Калмикова Т.І. [5] акцентують увагу на впливі медіа на процеси радикалізації та необхідності розробки міжнародних і національних механізмів боротьби з терористичною пропагандою. Їхні дослідження вказують на критичну роль інформаційної політики держав у протидії тероризму, особливо в умовах гібридних загроз. Публікації розглядають приклади міжнародного досвіду (ООН, ЄС) у контексті регулювання медіа-простору та боротьби з тероризмом, що демонструє необхідність поєднання зусиль держав і приватного сектору для ефективної протидії цьому явищу.

Метою статті є дослідження ролі медіа в поширенні терористичної пропаганди та аналіз міжнародного досвіду протидії цьому явищу через регуляцію інформаційного простору, співпрацю з технологічними компаніями та розробку контрнарративів.

Вклад основного матеріалу. Тероризм сучасності орієнтований не лише на фізичні наслідки – руйнування чи загибель людей, а насамперед на досягнення психічного ефекту, що поширюється через страх. Це було зауважено аналітиками ще у 70-х роках, коли стався теракт, що продемонстрував, наскільки потужним інструментом для терористів можуть бути мас-медіа. А саме події 1972 року на Олімпійських іграх у Мюнхені, де вісім палестинських терористів з організації «Чорний вересень» захопили в заручники одинадцять ізраїльських спортсменів, убивши двох. Після невдалої спроби звільнення всі заручники загинули. Близько 800 мільйонів людей по всьому світу спостерігали за цією трагедією через телебачення, що привернуло глобальну увагу до терористичної групи та її цілей [5, с. 111].

Цей випадок яскраво демонструє, як терористи використовують медіа для поширення своїх ідей і залякування мас. Гарант був обраний не випадково, адже Олімпійські ігри гарантували максимальну увагу ЗМІ, які могли ефективно донести послання терористів до аудиторії.

Мас-медіа, особливо в епоху інформаційної революції, стали одним з головних інструментів впливу на свідомість людей. Завдяки технологічному прогресу, сучасні терористичні атаки досягають максимального психічного ефекту, поширюючи страх через медіа і використовуючи їх як засіб для маніпуляцій суспільною свідомістю.

Вплив медіа на суспільство у контексті тероризму має складну природу. З одного боку, медіа можуть інформувати суспільство про небезпеку тероризму, сприяти консолідації громадської думки у боротьбі з тероризмом та підтримувати державні заходи безпеки. З іншого боку, медіа можуть сприяти посиленню страху та паніки серед населення, що є однією з основних цілей терористів.

Терористична пропаганда впливає на вразливі групи населення, зокрема молодь, яка може стати об'єктом вербування через соціальні мережі. Це особливо небезпечно в контексті онлайн-радикалізації, коли особи стають радикальними без безпосереднього контакту з терористичними організаціями.

Сучасні терористи активно використовують ЗМІ не лише для психологічного та ідеологічного впливу на маси, але й для координації своїх дій, пошуку ресурсів та планування терактів. Технологічні досягнення роблять їхні дії більш ефективними та руйнівними, водночас сприяючи широкому резонансу в суспільстві [5, с. 113].

Відносини між медіа та терористами часто описують як медіа-тероризм – це використання страху, що виникає через реальні або вигадані події, для залякування або примушування до дій. В такому контексті тероризм і медіа взаємодіють у рамках певного симбіозу, де медіа отримують «гарячі новини», а терористи – увагу до своїх ідей.

Терористичні групи використовують мас-медіа як потужний інструмент для досягнення своїх цілей у кількох основних напрямках [6]:

– Створення атмосфери страху та паніки. Терористи активно використовують ЗМІ для поширення страху серед населення. Масове висвітлення актів насильства, вибухів або захоплення заручників підсилює психологічний ефект терактів, породжуючи відчуття небезпеки навіть у тих регіонах, де терористичні атаки не відбувалися. Медіа охоплюють широкую аудиторію, що дозволяє терористам досягати максимальної психологічної дії на маси. Наприклад, після вибухів у Лондоні 2005 року медіа оперативно висвітлювали події, постійно оновлюючи інформацію про кількість жертв і масштаби руйнувань, що створило враження хаосу і невизначеності.

– Пропаганда ідеології та формування суспільної думки. Через різні канали масової інформації, зокрема телебачення, інтернет, соціальні мережі, терористичні угруповання просувають свою ідеологію. Це може включати поширення маніфестів, відеозвернень лідерів терористичних організацій, агітаційних роликів, що спонукають до радикалізації. У деяких випадках ЗМІ сприяють поширенню цієї пропаганди, зокрема через публікацію новин або аналітичних статей про діяльність терористів.

Так, «Аль-Каїда» у 2000-х роках поширювала через інтернет відео, в яких Осама бен Ладен закликав мусульман до глобальної джихадистської війни, що допомогло залучити прихильників. У 2015 році «Ісламська держава» створила власну онлайн-пропагандистську медіа-платформу «Dabiq», через яку публікували журнали, статті та відео, що поширювали радикальну ідеологію.

– Рекрутинг та радикалізація. Терористичні угруповання використовують соціальні медіа для вербування нових членів, особливо молоді. За допомогою психологічних маніпуляцій та ідеологічного впливу через інтернет, вони шукають уразливих людей, які можуть бути схильними до радикалізації. Мережеві платформи також використовуються для поширення закликів до приєднання до терористичних організацій або участі в терактах. Яскравим прикладом є те, що у 2013 році двоє молодих людей з Великобританії радикалізувалися через пропагандистські відео «Ісламської держави» в YouTube і вирушили до Сирії, щоб приєднатися до терористів.

– Координація дій та комунікація. Мас-медіа, зокрема інтернет-платформи, дозволяють терористам координувати свої дії, організувати атаки та ділитися інформацією. За допомогою зашифрованих каналів зв'язку в соціальних мережах, месенджерах або форумах вони можуть обговорювати деталі майбутніх операцій. У випадку великих терористичних актів медіа висвітлення може сприяти терористам, оскільки вони можуть моніторити реакцію правоохоронних органів і коригувати свої дії. У 2008 році під час терористичних атак у Мумбаї, Індія, терористи використовували мобільні телефони та інтернет для спілкування зі своїми керівниками, які давали їм інструкції щодо дій, спостерігаючи за новинами в реальному часі.

– Залякування урядів та громадян. Завдяки мас-медіа терористи можуть впливати на уряди країн, нама-

гаючись їх залякати та примусити до виконання своїх вимог. Публічне розповсюдження відео із заручниками, погрозами або демонстрацією актів насильства створює політичний тиск на уряди, які можуть поступитися під тиском громадськості, щоб уникнути подальших жертв. Так, «Ісламська держава» у 2015 році розповсюджувала відео з публічними страченнями заручників, щоб залякати західні держави і змусити їх відступити від військових дій на Близькому Сході.

– Отримання міжнародного резонансу. Терористичні акти, широко висвітлювані медіа, привертають увагу міжнародної спільноти до їхньої боротьби або вимог. Це може допомогти їм здобути підтримку певних груп населення або країн, що мають схожі ідеологічні переконання або політичні цілі. Міжнародне висвітлення також може сприяти визнанню їхньої боротьби як політичної чи націоналістичної.

– Фінансування та підтримка. Мас-медіа можуть використовуватися терористами для збору фінансів та ресурсів. Через інтернет-кампанії або приховані платформи, терористи звертаються до своїх прихильників з проханням фінансової підтримки. Це може включати пожертви в криптовалюті або інші способи анонімного фінансування. У 2018 році «ХАМАС» використовував соціальні мережі для закликів до збору коштів серед палестинської діаспори і прихильників їхньої боротьби.

Усі ці напрями демонструють, наскільки важливою є взаємодія терористичних груп з мас-медіа. Вони використовують медіа для досягнення стратегічних цілей, посилюючи свій вплив на суспільство та державні інституції, що вимагає ретельного аналізу та протидії з боку урядів і правоохоронних органів.

Міжнародний досвід свідчить про необхідність розробки багатосторонніх стратегій боротьби з терористичною пропагандою, зокрема через регулювання медіа та інформаційного простору. Європейський Союз та ООН активно працюють над розробкою законодавчих і практичних заходів, спрямованих на блокування терористичного контенту в інтернеті та на соціальних платформах.

Однією з найбільш відомих ініціатив є Глобальний інтернет-форум для протидії тероризму (GIFCT), заснований у 2017 році компаніями Google, Facebook, Microsoft та Twitter. Метою цього форуму є спільна робота провідних технологічних компаній у запобіганні поширенню терористичного контенту в Інтернеті [3].

Технологічні компанії об'єднують свої зусилля для розробки та вдосконалення інструментів, які автоматично виявляють, аналізують та видаляють терористичний контент з онлайн-платформ. Наприклад, використовуються алгоритми штучного інтелекту для виявлення відео, фотографій та текстів, пов'язаних із терористичною діяльністю.

Одним із головних інструментів GIFCT є база даних хешів (унікальних цифрових підписів контенту), яка дозволяє швидко ідентифікувати терористичний матеріал. Кожен раз, коли виявляється терористичний контент, його хеш додається до бази, що дозволяє іншим компаніям також блокувати цей контент на своїх платформах. GIFCT взаємодіє з урядами, міжнародними організаціями та правоохоронними органами різних країн для того, щоб координація протидії тероризму в інтернеті була максимально ефективною [3]. Організація працює за межами національних кордонів, щоб глобально стримувати терористичну активність.

Міжнародні стратегії боротьби з терористичною пропагандою розроблені з урахуванням швидкої еволюції терористичних загроз і використовують різноманітні підходи, спрямовані на протидію радикалізації, поширенню екстремістського контенту та запобіганню тероризму в інтернеті. Основні міжнародні стратегії включають ініціативи на рівні Організації Об'єднаних Націй (ООН), Європейського Союзу (ЄС), НАТО та різних міжнародних коаліцій.

У 2016 році Генеральний секретар ООН презентував План дій щодо запобігання насильницькому екстремізму (PVE), який спрямований на боротьбу з причинами радикалізації та тероризму. Цей план зосереджений на заходах з протидії терористичній пропаганді, таких як [7, с. 15]:

– Протидія онлайн-радикалізації через кампанії з медіаграмотності та просування позитивного контенту.

– Партнерство з приватним сектором, включаючи технологічні компанії, для моніторингу та видалення терористичного контенту з онлайн-платформ.

– Розвиток освітніх програм, що спрямовані на запобігання екстремістським ідеям, насамперед серед молоді.

Європейський Союз має багаторівневу стратегію боротьби з тероризмом, яка охоплює заходи щодо протидії терористичній пропаганді. Основними напрямками цієї стратегії є:

– Боротьба з радикалізацією онлайн. ЄС активно співпрацює з великими технологічними компаніями через ініціативи на кшталт EU Internet Forum, де обговорюються механізми виявлення та блокування терористичного контенту.

– Європейський центр протидії тероризму (ECTC) в рамках Європолу працює над моніторингом та аналізом екстремістських онлайн-кампаній, допомагаючи країнам-членам з розробкою національних стратегій.

ЄС також прийняв директиву щодо запобігання терористичному контенту в інтернеті, яка зобов'язує онлайн-платформи видаляти екстремістський контент протягом години після його виявлення.

Деякі країни також впровадили жорсткі заходи регуляції. Наприклад, у Франції у 2016 році було ухвалено Закон про боротьбу з організованою злочинністю, тероризмом і фінансуванням тероризму, який передбачає відповідальність за поширення пропагандистських матеріалів, які закликають до тероризму.

NO HATE Speech Movement є ініціативою Ради Європи, яка спрямована на боротьбу з онлайн-ненавистю та екстремізмом. Ініціатива також займається протидією терористичній пропаганді, розвиваючи навички критичного мислення серед молоді та допомагаючи їм розпізнавати і протистояти радикальним наративам [7, с. 16].

З моменту створення у 2014 році, Глобальна коаліція проти ІДІЛ об'єднала понад 80 країн і міжнародних організацій з метою боротьби проти терористичної групи «Ісламська держава». Одним із ключових елементів стратегії коаліції є протидія терористичній пропаганді ІДІЛ, яка активно використовує інтернет для вербування та поширення ідеології. Основні заходи включають [2, с. 37]:

– Counter-Daesh Communication Cell (CDCC), яка спеціалізується на розробці антипропагандистських кампаній і співпрацює з місцевими та міжнародними ЗМІ для протидії екстремістським наративам.

– Використання альтернативної пропаганди, зокрема позитивних історій від колишніх бойовиків та жертв тероризму для дискредитації радикальних ідей.

НАТО використовує Глобальний підхід до боротьби з тероризмом, що включає роботу з міжнародними партнерами для протидії терористичній пропаганді. Основні елементи цієї стратегії включають [6]:

– Використання розвідувальних даних для аналізу терористичних онлайн-кампаній і протидії їхньому поширенню.

– Підтримка держав-членів у посиленні їхніх здатностей протидіяти тероризму, включаючи боротьбу з радикалізацією через медіа та інтернет.

Країни G7 прийняли спільну ініціативу щодо боротьби з тероризмом в інтернеті, де технологічні компанії і уряди співпрацюють для видалення терористичного контенту і розробляють законодавчі та регуляторні рамки. G7 активно співпрацює з технічними компаніями для забез-

печення швидкого реагування на загрози терористичної пропаганди та поширення екстремістського контенту.

З юридичної точки зору, боротьба з терористичною пропагандою потребує балансування між свободою слова та національною безпекою. У демократичних суспільствах обмеження свободи слова можливе лише у виняткових випадках, зокрема, коли інформація загрожує життю чи безпеці громадян.

Міжнародне право надає державам право на регулювання інформаційного простору в умовах загрози тероризму. Водночас, такі дії повинні відповідати міжнародним стандартам прав людини, щоб уникнути зловживань та обмеження свобод громадян.

В Україні правове регулювання боротьби з тероризмом здійснюється відповідно до Закону України «Про боротьбу з тероризмом» 2003 року [8] та Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» 2019 року [9]. Однак, в умовах війни та гібридної агресії з боку Росії, питання інформаційної безпеки та протидії терористичній пропаганді стало ще більш актуальним. Потрібно вдосконалювати законодавчі механізми, зокрема в частині регуляції контенту, поширюваного у соціальних мережах та на онлайн-платформах.

Одним з ефективних засобів протидії терористичній пропаганді є створення контрнарративів, які пропонують альтернативну точку зору та спростовують тези терористів. Контрнарративи можуть поширюватися як через державні медіа, так і через громадські організації, що спеціалізуються на протидії радикалізації.

Програми, спрямовані на запобігання радикалізації реалізуються в Великій Британії та США, і їх успішність базується на тісній співпраці між урядовими органами та громадськими організаціями.

План дій «Prevent». Ця програма є частиною широкій стратегії боротьби з тероризмом «CONTEST». Вона зосереджена на запобіганні радикалізації людей, особливо

молоді, шляхом роботи з громадами, освітніми установами, релігійними організаціями та іншими соціальними структурами. Організації можуть отримувати фінансування для ініціатив, спрямованих на виховання критичного мислення, розвиток соціальних навичок та створення позитивних альтернатив для молоді.

Community Engagement Programs. Програми, що передбачають активну участь місцевих громад у запобіганні екстремізму через діалог та співпрацю з поліцією та соціальними службами. Включає семінари, тренінги та просвітницькі кампанії, які покликані зміцнити довіру між громадами та правоохоронними органами.

Countering Violent Extremism (CVE). Це ініціатива, що реалізується на рівні федерального уряду, яка заохочує місцеві громади до активних дій у боротьбі з насильницьким екстремізмом. Програма має на меті впровадження проєктів, що включають освітні, культурні та соціальні компоненти. Залучення місцевих організацій, які працюють із молоддю, для розробки програм, що допомагають їм виявляти екстремістські настрої та формувати критичне мислення [10].

Успішна реалізація цих програм вимагає активної участі як державних, так і приватних структур, включаючи соціальні служби, освітні установи та громадські організації. Важливими аспектами є формування довіри, відкритого діалогу та забезпечення молоді можливостями для розвитку та самореалізації.

Висновки. Тероризм і медіа мають тісний взаємозв'язок, який значно ускладнює боротьбу з тероризмом у сучасному світі. Медіа не лише висвітлюють терористичні акти, але й можуть сприяти поширенню терористичної пропаганди. У зв'язку з цим держави повинні розробляти ефективні механізми регулювання інформаційного простору, які б дозволяли блокувати терористичний контент без порушення принципів свободи слова. Водночас, важливо інвестувати у створення контрнарративів, що сприятимуть формуванню позитивної громадської думки та зниженню рівня радикалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Габрієлян О.В. Проблеми інформаційної безпеки України: сучасний стан та перспективи. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління*. 2021. № 2. С. 84–92.
2. Дзюбенко О.М. Інтернет як інструмент поширення терористичної пропаганди: загрози та шляхи протидії. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2019. № 3. С. 37–45.
3. Global Internet Forum to Counter Terrorism (GIFCT). URL: <https://gifct.org/> (дата звернення: 20.11.2024).
4. Карпчук, Н. О. Вплив медіа на радикалізацію молоді в умовах інформаційної війни. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: Соціальні комунікації. 2020. № 2. С. 15–20. URL: https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/pov/22649/karpchuk220201520_1.pdf. (дата звернення: 20.11.2024).
5. Калмикова Т.І. Радикалізація через медіа: аналіз загроз та міжнародні механізми боротьби з тероризмом. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2022. № 50. С. 112–118.
6. Combating Terrorism: How Global Partners Are Responding to Terrorist Propaganda URL: <https://www.un.org/en/terrorism/> (дата звернення: 20.11.2024).
7. UN Plan of Action to Prevent Violent Extremism. URL: <https://www.un.org/counterterrorism/plan-of-action-to-prevent-violent-extremism> (дата звернення: 20.11.2024).
8. Про боротьбу з тероризмом : Закон України від 20 березня 2003 р. № 638-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15> (дата звернення: 20.11.2024).
9. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 грудня 2019 р. № 361-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#Text> (дата звернення: 20.11.2024).
10. Тарасов В.І. Інформаційні війни в умовах сучасного конфлікту на Сході України: методологічні аспекти. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2020. № 1(13). С. 11–118.